

ALADDIN TOYS. ELS JOGUETS DE TORRES-GARCÍA

IVAM CENTRE JULIO GONZALEZ

18 SETEMBRE 1997 - 4 GENER 1998

Joaquín Torres-García (Montevideo, Uruguai 1874 - 1949), creador de l'Universalisme Constructiu, està considerat com un dels grans innovadors de l'art d'aquest segle. La seua trajectòria artística, iniciada en el modernisme, va estar marcada per la recerca d'un vocabulari plàstic vinculat a la tradició i la memòria de la seua cultura d'origen. Va ser, a més, un destacat teòric i pedagog, les propostes del qual influïren notablement en el desenvolupament del noucentisme català, en l'abstracció europea d'entreguerres i en l'evolució de l'art modern a l'Amèrica Llatina.

En el context general de l'obra de Torres-García, la construcció de joguines de fusta va ocupar un lloc de primer ordre com a objecte d'investigació i tasca a les quals va dedicar una gran part del seu temps i energies. Aquestes peces –que va dissenyar entre els anys 1917 i 1932 i que va comercialitzar sota la denominació d'Aladdin Toys des del principi dels anys vint– configuraren una línia de treball que va desenvolupar a partir de la seua vinculació i coneixement dels moviments pedagògics renovadors.

Podem afirmar que les joguines foren, per a Torres-García, la via idònia per a introduir el xiquet en els conceptes i les formes de l'art modern. És a dir, un mitjà en què va intentar establir la correspondència entre innovacions plàstiques i pedagògiques per a normalitzar i possibilitar la presència de l'art en la vida quotidiana.

En els orígens de les joguines s'han fixat tres fonts d'inspiració. En primer lloc, els jocs amb fustes que va realitzar en la fusteria de sa casa paterna a Montevideo. En segon, tot un entramat ideològic procedent de les teories educatives de Decroly, Montessori i, sobretot, les de Fröbel, les quals Torres-García va conèixer a la primera dècada de segle a través de la seua relació amb els pedagogs Alexandre Gali, Pau Vila i Joan Palau i Vera, amb qui col.laboraria activament al Col.legi Mont d'Or de Terrassa i Barcelona. I en tercer lloc –concernent només a les joguines inicials, fabricades a Espanya–, el derivat de les fermes conviccions noucentistes de l'artista que, en aquests anys, va intentar, com altres creadors de l'època, la definició d'un art català genuí. A aquests punts d'origen, caldria afegir la influència –en el desenvolupament estètic i temàtic dels models– de l'ambient urbà i cultural de tres ciutats en què Torres-García va viure: Barcelona, Nova York i París.

A Barcelona els seus models reflectiren l'empremta del noucentisme que va subratllar allò popular i la tradició. A mitjan anys vint, a Nova York, l'artista va incloure en el catàleg personatges pintorescos, habituals dels carrers de la ciutat, als quals va caricaturitzar i que juntament als models de vehicles configuraren tot un repertori d'elements que significaren, en certa manera, la traslació de les formes i figures de les seues composicions vibracionistes d'aleshores al terreny del joc. Les joguines creades en l'etapa de París, a l'inici de la dècada dels trenta, estigueren determinades en el seu aspecte formal per l'experimentació abstracta duta a terme pel grup Cercle et Carré, fundat per Torres-García amb la col.laboració de Michel Seuphor. D'acord amb l'ideari d'aquesta tendència, que reclamava un art testimonial de la vida moderna, basat en veritats universals –les de les matemàtiques i les ciències, configuradores de l'autèntica realitat–, Torres-García va iniciar una investigació que es va materialitzar en unes joguines de geometria radical, acolorides d'acord amb els canons neoplasticistes, que donaren lloc, a la seua vegada, a unes escultures denominades per ell "objectes d'art", les quals, de la mateixa manera que algunes pintures esquemàtiques d'aquests anys, anunciaren la seua posterior aportació: la unió constructivista de les cultures primitives amb la universalitat de l'art modern.

Els dissenys de les joguines de Torres-García s'alinearen amb unes altres propostes d'avantguarda –entre altres, amb les de Maiakovski, Depero, El Lissitski, Ródxenko, Schwitters, Feininger i Calder– per a les quals l'aproximació al món infantil no va ser només un *divertimento* o el recurs a una poètica, sinó un intent perquè el xiquet es trobara amb l'art modern i que, a través de la joguina –l'objecte més pròxim i que li ofereix més confiança–, el compreguera de la manera més natural. És a dir, un afany per establir un diàleg entre l'art i la infantesa a partir del llenguatge més fidel i comú: el de les formes, les línies, els colors i el moviment.

En aquesta exposició, la primera de caràcter monogràfic sobre les joguines que s'organitza des de la desaparició de l'artista, s'inclouen més de 200 models de joguines, i està complementada amb pintures, dibuixos i documentació d'Aladdin Toys. Les obres procedeixen de col.leccions particulars, de galeries internacionals i de la Fundació Torres-García de Montevideo.

Coproduïda amb:

FUNDACIÓ CAIXA CATALUNYA

IVAM CENTRE JULIO GONZALEZ

Guillem de Castro, 118 - 46003 València
Tel. (96) 386 30 00 - Fax (96) 392 10 94

De dimarts a diumenge d'11 a 20 hores
Diumenge entrada gratuïta
Dilluns tancat

 GENERALITAT VALENCIANA
CONSELLERIA DE CULTURA, EDUCACIÓ I CIÈNCIA

